

Part de la conferència pronunciada amb motiu del 25è aniversari de l'Institució Catalana 'Estudis Agraris

El futur dels espais agraris

Josep Montasell i Dorda

Introducció

Tenen futur els espais agraris periurbans?.

Permeteu-me que per iniciar la resposta ho faci a partir de la reflexió sobre una cita d'un llibre francès sobre paisatge i que exposa un diàleg curt, però que al meu entendre planteja el problema i insinua la solució del que estem comentant.

“- És bonic aquest prat.
- Sí, dóna mil garbes de fenc.”

*De la Soudière, Martin (1985).
“Regards sur un terroir et ailleurs.
Le paysage à l'ombre des terroirs”
Paysage et aménagement.*

Per l'urbanita el prat és bonic, harmònic; pel pagès que forma part d'ell, hi té una relació simbiòtica, una relació forta amb l'espai agrari, que va més enllà de la que es deriva de la “percepció” de la gent de ciutat, d'allò que s'observa en un moment determinat.

Pel pagès l'espai agrari l'hi es útil, pel urbanita l'espai l'hi és bonic, vet aquí el problema. Dues concepcions diametralment oposades sobre un mateix espai.

Possiblement el que cal, és que el pagès tingui capacitat de distanciar-se de l'espai agrari com espai productiu i assumir, també, la necessita d'observar-lo i gaudir-lo des de la percepció. Per contra l'urbanita ha d'endinsar-se en l'espai agrari; deixar, per alguns moments, d'observar-l'ho des de fora i comprendre que el paisatge és molt més que una percepció entre el que és bonic i el que és lleig.

Aquesta immersió a l'espai agrari que plantejo, és necessària tant pels pagesos com pels urbanites, i la faig extensiva a la classe política, als tècnics (urbanistes, ambientalistes, economistes, etc.).

Aquest plantejament tan simple, es fonamental, i es posa clarament de manifest, quan el debat es suscita sobre si en un espai agrari periurbà s'ha de permetre la construcció d'hivernacles o no; i si s'autoritza, quin percentatge de sòl pot estar cobert de plàstic o vidre.

Permeteu-me fer una afirmació contundent: el futur del espais agraris periurbans no es un problema econòmic, es un problema d'actitud vers aquests espais. No es qüestió de fer estudis sobre la viabilitat econòmica del espais agraris, sinó el que cal son actituds positives vers aquests espais.

¿Quines son les actituds que cal tenir vers el futur l'espai agrari periurbà?

Aquestes actituds les sistematitzem en dos grups o factors. Uns factors son externs al propi sector agrari i d'altres son interns al sector agrari. De la confluència positiva o negativa d'aquests factors en depèn en bona part el futur de l'espai agrari periurbà

1.- Factors externs al sector

Com factors externs al sector agrari n'emfatitzem essencialment quatre:

1. Tenir una base territorial suficient i ordenada.
2. Superar la consideració de l'espai agrari com a romanent territorial.
3. Entendre que per la sostenibilitat d'un municipi també hi tenen un paper fonamental el espais agraris.
4. Desbloquejar actituds obstructionistes de terminats propietaris

1.1.- Tenir una base territorial suficient

No n'hi ha prou de parlar d'hectàrees de sòl agrari d'un municipi, cal que aquestes siguin les millors, que no estiguin esmicolades per infraestructures, per una urbanització dispersa que esquitxa tot el territori, cal que presenti una superfície global el suficientment gran per tenir una massa crítica per poder-la gestionar adequadament (xarxa de camins, xarxa de reg, xarxa de gas, xarxa telemàtica, reservoris per fauna útil, serveis de suport tècnic, etc.), i que pugui estar equipat. És a dir, com qualsevol espai dedicat a l'indústria o els serveis

Però a més, en aquest espai agrari periurbà i en la majoria del casos, cal que les administracions locals facin efectiva una atribució que tenen: la disciplina urbanística i ambiental. No pot ser que tothom pugui ocupar el territori com vulgui, on sigui fàcil posar-hi barraques, aprofitar antigues naus agrícoles per ubicar-hi tallers o petites indústries, la proliferació de hípiques, gosseres, aparcaments de cotxes, desballestadors, etc., es intolerable trobar arreu la presència d'abocadors de tot tipus.

Però aquesta disciplina també es aplicable al sector agrari, cal tenir cura del territori, que en definitiva és tenir cura del recursos sòl, aigua, aire i també paisatge que, com veurem, ha de ser també un recurs lligat a la qualitat i seguretat alimentària que la societat demanda al sector agrari.

No es tracta de conservar a cada municipi un pagès residual com a memòria històrica i que les escoles el van a veure. No es tracta de salvar reductes entorn a un espai urbà, sinó de fer possible, des del planejament i la disciplina urbanística, no arribar a crear aquests reductes. Cal un respecte institucional vers els espais agraris. Aquest respecte és necessari, urgent, imprescindible si es vol tenir una activitat agrària periurbana.

És bo recordar que quan parlem d'espai agrari, no ens referim a quelcom abstracta, sinó a tot el que envolta a l'activitat agrària: el territori, els recursos, l'activitat pròpiament dita i sobre tot ens referim als pagesos i pageses. Casi sempre que en conviden a donar alguna classe sobre aquests temes poso una transparència que diu: "No hi ha espai agrari sense pageses i pagesos".

He de dir, que això tant elemental per la majoria del que estem aquí, no ho és o al menys no ho sembla que ho sigui per molts polítics, urbanistes, ecologistes, economistes, etc. Fitxeu-s'hi; en no tant en el que diuen, sinó en els fets.

1.2.- Superar la consideració de l'espai agrari com a romanent territorial

Aquests fets seran evidents quan es manifesta l'actitud que tenen respecte a l'espai agrari. A la consideració o no de l'espai agrari com a romanent territorial.

L'anàlisi de l'espai agrari ha de superar les visions unidireccionals i reduccionistes dels que el consideren simplement una reserva de sòl per construir-hi, dels que el valoren exclusivament des de la seva capacitat de generar rendes o dels que el volen incloure en el grup del espais naturals on l'activitat agrària productiva és en bona part un destorb. Aquestes anàlisi han estat sempre negatives per la preservació i pel futur del espais agraris periurbans. Per això, des de fa temps venim proposant que els estudis sobre l'interès d'un espai agrari es faci amb una major amplitud de mires i des de la perspectiva de la gran diversitat de valors i funcions que ofereix cada un del espais agraris periurbans.

Es evident que aquesta anàlisi del territori des de la descoberta del valors intrínsecs d'un territori (recursos que posseeix, paper que juga com a connector territorial, el patrimoni arquitectònic que posseeix, les seves característiques paisatgístiques, etc.) i de la constatació de les seves funcions (activitat econòmica existent, paper de separador territorial que juga, us social

que suporta, etc.) respon a una visió sostenible del territori i del espais agraris periurbans d'un municipi o d'un territori supramunicipal. Visió que va més enllà del que ha estat, i malauradament encara passa en molt casos, d'entendre l'espai agrari periurbà com un romanent territorial i com a tal se l'hi pot emmanllevar permanentment espai per l'expansió urbana, per el creixement

industrial i de serveis, per ubicar-hi tot tipus d'infraestructures o fins i tot emmanllevar la seva capacitat productiva per convertir-lo espai en un espai natural. L'espai agrari no ha d'estar permanentment angoixat per la constant fagocitat per la ciutat o per d'altres interessos aliens al propi espai agrari.

Aquesta anàlisi territorial de definir els espais agraris periurbans d'interès més enllà del aspectes purament de capacitat econòmica del mateix o de basar-se simplement en opinions i sentiments, més o menys lloables, ens portarà ineludiblement a entendre que cal preservar els valors i desenvolupar les funcions, i que segons el pes del valors i les funcions de cada espais agrari periurbà tindrà la seva personalitat, presentarà diferents valors i en conseqüència funcions diverses i per tant necessitats diferents de gestió.

Faig una segona afirmació contundent: no entenem un espai agrari periurbà sense una gestió, al igual que avui no entenem un espai industrial, de serveis o d'oci modern sense gestió i amb equipaments i serveis.

A aquests espais ja no els hi diem polígon industrial o polígon de serveis sinó que els elevem a la categoria de parc tecnològic, parc de negocis, parc científic, parc de recerca, parc logístic, parc multimedia, parc d'activitats econòmiques, etc. ¿Perquè un espai agrari periurbà no ha de tenir dret a ser valorat pel que és, i fer una aposta de futur en funció del valors que posseeix i de les funcions que desenvolupa i per tant ser gestionat?. ¿Perquè no ha de poder entrar en el grup dels parcs on es defineix un territori de qualitat i es fa una aposta de futur? ¿Perquè no dir-ne, a determinats espais agraris periurbans, parc agrari o parc rural?.

El propi Consell de Protecció de la Natura òrgan consultiu en matèria de protecció de la natura i del paisatge de la Generalitat de Catalunya ho ha expressat clarament en tres dels seus Informes. La primera vegada en 1 de juliol de 1993 en l'Informe sobre el Pla Territorial General de Catalunya on referint-se a l'àmbit agrari deia textualment:

“A les àrees de confrontació entre activitats divergents (expansió urbana, infraestructures, equipaments, etc.) seria bo introduir la figura de Parc Agrari”, i el definia.

En aquest mateix informe el Consell de Protecció de la Natura afegia: *“Les àrees agrícoles han de formar unitats territorials suficientment grans per desenvolupar el seu potencial i poder realitzar una gestió adequada. Cal que siguin estables per tal de garantir un plenejament d'inversions de futur i que es*

dotin d'infraestructures bàsiques que permetin tenir equipaments adequats a les necessitats de la producció, de protecció del medi i del seus habitants”.

La segona referència a la necessitat de crear un parc agrari feta pel Consell de Protecció de la Natura es fa en l'Informe aprovat el 28 de novembre de 1995 sobre el Pla Director de Coordinació del Delta de l'Ebre (Montsià, Baix Ebre), on referint-se al contingut del Pla director deia textualment: *“Atesa la*

singularitat i homogeneïtat del medi físic i l'activitat agrícola, el delta de l'Ebre reuneix les condicions per constituir-se en parc agrari” i també el definia dient: “és un espai obert i delimitat, el propòsit del qual és facilitar i garantir la continuïtat de l'ús agrari, preservant-lo de la seva incorporació al procés urbà, tot impulsant programes específics que permetin desenvolupar el seu potencial econòmic, mediambiental i socio-cultural, i protegir alhora el patrimoni natural del seu entorn”

La tercera referència correspon a l'Informe aprovat el 15 de juliol de 1999 sobre el Pla Especial de protecció del medi natural i del paisatge de la Conreria-Sant Mateu-Céllecs que en les consideracions específiques de l'informe deia. *“Atesa la situació estratègica del sòls de conreu de vinya d'Allella, respecte a l'espai natural de la Conreria-Sant Mateu-Céllecs, el seu valor paisatgístic i la producció característica de vinya amb D.O, caldria preservar-los i desenvolupar-los, tal com indica el Pla Territorial General de Catalunya. Es tracta d'un espai fortament pressionat per actuacions urbanístiques (expansió urbana, urbanitzacions aïllades), i infraestructures, que respon perfectament a les consideracions específiques manifestades pel Consell de Protecció de la Natura amb motiu del l'informe del Pla Territorial General de Catalunya... (1993)”* que ja he esmentat i on es recorda que seria bo en aquests espais agraris pressionats introduir la figura del “Parc Agrari”.

Recordem, que aquesta figura de Parc Agrari, en l'actualment, s'està consolidant en l'espai agrari periurbà de la vall Baixa i Delta del Llobregat, promoguda per la Diputació de Barcelona, el Consell Comarcal i la Unió de Pagesos de Catalunya i recolzada per catorze municipis. El Parc Agrari del Baix Llobregat ja conta amb l'ens gestor i el pla de gestió i desenvolupament i s'està acabant de redactar el pla especial urbanístic que establirà la delimitació definitiva de l'àmbit del parc i definirà les normes urbanístiques a aplicar. El Parc Agrari del Baix Llobregat va rebre un ajut del programa Life de la Unió Europea a l'any 1996 pel impulsar la seva constitució i gaudeix en l'actualitat d'un segon programa Life (2001-2003) per desenvolupar un programa de recuperació i millora de varietats tradicionals de fruiters del Baix Llobregat, programa que la part de recerca es realitza amb un contracte entre la Diputació i el Parc Agrari, i l'IRTA.

1.3.- Entendre que per la sostenibilitat d'un municipi també hi tenen un paper fonamental els espais agraris

El tercer factor extern sobre el futur dels espais agraris periurbans va relacionat amb l'anterior. Un municipi no pot parlar de sostenibilitat sinó inclou en els anàlisis i valoracions sobre la seva sostenibilitat, els espais agraris, ja que aquests tenen també un paper fonamental com espais de connectivitat, com

espais de biodiversitat, com espais atenuen les illes de calor que configuren les ciutats, com espais que rebaixen la petjada ecològica fora del propi territori, amb el que significa d'estalvi de la despesa de recursos derivats del transport de matèries i energies. Segons un estudi fet a l'any 1996 sobre “una

aproximació a la petjada ecològica de Barcelona”, cada habitant tenia una petjada ecològica de 3,2 ha/any en espais de conreu, pastures, bosc, espai construït, etc. I pel subministra d'aigua un habitant necessitava el drenatge de 31,4 ha. en un any sec.

Es indubtable el paper fonamental de que els municipis presentin un equilibri sobre l'ús del seu territori. Alguns defensem la teoria del terços, es a dir que un municipi com a màxim, la seva superfície construïda no ha de sobrepassar un terç del seu terme municipal, i el dos terços restants s'han de distribuir en un terç per l'espai agrícola i ramader i l'altre terç pel bosc.

Si política, urbanística i socialment es defuig del concepte de tenir un territori equilibrat entre els espais construïts, el de conreu i el bosc, difícilment podrem parlar de que els espais agraris periurbans tingui futur. L'espai agrari periurbà estarà sempre a precari si els municipis no es replantegen els seus creixements de població a no ser rehabilitant els seus cas antics o barris obsolets, i sobre tot, fent plantejaments supramunicipals superant l'àmbit municipal i passant a un àmbit territorial superior. En cap lloc està escrit de que un municipi tingui el deure de construir tot el seu terme municipal, de urbanitzar tot el seu territori.

1.4.- Desbloquejar actituds obstructionistes de determinats propietaris

Determinades actituds de propietaris de terres agrícoles no pagesos que esperen poder especular amb elles, que tenen esperances més o menys fundades de que el seu sòl pot ser fàcilment urbanitzable, difícilment arrendaran terres a pagesos, difícilment col·laboraran en una política de gestió del sòl agrari i fàcilment actuaran d'elements distorcionadors cap als pagesos i l'administració local, que tinguin voluntat de preservar i desenvolupar un espai agrari periurbà.

Malauradament aquestes esperances especulatives son alentades per actuacions d'alguna entitat pública que compra terres i gestiona

reclassificacions per poder construir-hi, encara que sigui sota el paraigua de dir que el que es vol fer és habitatge social.

També tenim l'experiència del promotor que compra terres i que ofereix a l'ajuntament, a canvi de una reclassificació urbanística del sòl, crear un polígon industrial que donarà determinats llocs de treball i a més ingressarà quantitats important a les arques municipals en concepte d'impostos. Es tracta d'un exemple que s'estén a molt indrets i que resulta preocupant a l'Alt i Baix Penedès on han sorgit plataformes d'entitats en defensa del sòl agrícola de les vinyes.

El no tenir terres suficients per que una explotació agrària tingui una dimensió territorial suficient, o tenir-na però amb arrendaments a precari on no es poden

fer inversions, és una manera clara d'ofegar l'activitat agrària i per tant d'afavorir la pèrdua d'espais agraris periurbans.

Hi ha mecanismes legals per desbloquejar aquesta situació, obstructionista, el que cal es coratge perquè les administracions, cada una al seu nivell els vulguin aplicar.

2.- Factors interns al sector

Hem comentat tres factors externs a l'espai agrari periurbà que tenen forta incidència sobre el seu futur, ara cal continuar amb els factors interns, propis del sector agrari. Aquest factors interns entre d'altres n'emfasitzem vuit:

1. Entendre que cal adaptar-se al mercat i al consumidor
2. No oblidar el passat, però pensar en el futur
3. Fomentar i/o acollir nous professionals, nous emprenedors pagesos.
4. Defugir de les iniciatives individuals
5. Assumir el paisatge agrari com, també, un recurs comercial
6. Fomentar, crear i utilitzar estructures de serveis i suport a les empreses agràries
7. Cercar valors afegits a la producció
8. Delegar la gestió de l'entorn a un ens gestor

2.1.- Entendre que cal adaptar-se al mercat i al consumidor

Les administracions i el pagès i ramader han d'assumir que ja no serveix fer com s'ha fet sempre o fer el que fa tothom. Aquest tothom ja no poden ser els pagesos, els companys d'ofici, han de ser els consumidors, la demanda del mercat. Els consumidors cerquen qualitat en els productes (presentació, gust), seguretat alimentària (tenir garanties de que el consumeixen no afectarà a la seva salut), practicitat tant en productes que responguin a demandes de salut (diètes, colesterol, greixos, etc.) com en la presentació (grandària del producte – es venen per exemple mitges síndries o tenen gran èxit els enciams petits o cogollos, les pastanagues petites, etc. – o facilitat d'utilització com son els productes que coneixem com de quarta gamma – obrir i consumir com pot ser el cas d'una amanida-) i exotisme (nous productes no tradicionals a la nostra cuina, tan en verdures com en fruites).

Aquesta qualitat i seguretat alimentària ha de venir d'un impuls de l'agricultura ecològica i sobre tot de la producció integrada.

2.2.- No oblidar el passat però pensar en el futur

Evidentment mai s'ha d'oblidar del passat, ni renegar del present ja que serveixen per conèixer els orígens, per recollir els encerts i aprendre de les equivocacions, però el que no s'ha de caure és en la lamentació perpetua, pensar que altres temps varen ser millors, i que, tot i que fos cert, de poc ens ajuden a construir el futur. La qüestió no està en reivindicar un estatus, per conservar una situació present, sinó pensar en el futur, construir el futur, pensar sosteniblement, es a dir: ¿com deixaré l'espai agrari per les generacions futures? Per respondre a aquesta qüestió, tot i que per alguns pagesos els hi pot semblar un escàndol, cal introduir en el sector agrari una major mentalitat comercial i empresarial. La queixa, la reivindicació no ha de centrar-se tant pel que s'ha perdut, sinó pel que no és té i sobre tot lluitar per cercar noves oportunitats de mercat.

Cal detectar nous mercats i per tant noves produccions. Tenim nous consumidors com són els xinesos i tota la seva estructura de restaurants, la població magrebina, la població procedent del centre d'Àfrica, etc. població creixent amb demandes específiques de produccions hortícoles, ramaderes, de cereals, etc. Tenim consumidors que cerquen productes amb origen conegut, amb gustos tradicionals. Hi ha consumidors que volen noves presentacions com són els de la quarta gamma, els semiel.laborats, els artesanals, els ecològics, etc. Tot sense oblidar que cal competir amb les produccions de fora. Fet bastant irremissible, que cal tenir present i que obliga a posar-hi imaginació i ser capaços de detectar les necessitats que el consumidor té i que no les pot resoldre amb els produccions de fora. En definitiva s'ha d'aprofitar al màxim la renda de situació que genera el fet de tenir un espai agrari junt a una gran demanda de consum.

Un exemple de noves demandes del mercat, són les plantes aromàtiques, tant abundants a la mediterrània. Demanda en l'àmbit de la gastronomia com a condiment en fresc i en l'àmbit de la planta ornamental com la que hi ha en els països del nord d'Europa.

2.3.- Fomentar i/o acollir nous professionals, nous emprenedors pagesos.

Quan parlem de preservar i desenvolupar els espais agraris periurbans no volem fomentar una actitud de resistència i nostàlgica. Ni quan parlem de deixar-ho per les generacions futures, aquestes han de ser necessàriament els fills de pagesos, que han de tenir la responsabilitat històrica de continuar el treball del seus pares. En cap cas es pensa amb això, sinó que el que es defensa és un concepte, un model, un territori que ha d'estar al servei d'aquell que vulgui desenvolupar activitat productiva agrària.

Al igual que casi tothom té clar, que hi hagi una política industrial creant polígons en molts municipis, polígon equipats amb serveis, en llocs amb comunicacions estratègiques a l'espera que industrial de "tota la vida" o nous emprenedors industrials que s'instal·lin, així ha de ser la defensa de l'espai

agrari periurbà, que ha de saber acollir nous professionals, creant o millorant mecanismes que facin possible la implantació de joves, fills de pagesos o no, i de professionals d'origen estranger ja siguin empreses o immigrants que després d'una estada com a treballadors assalariats opten per crear la seva empresa agrícola o ramadera. Hi ha algun exemple pioner a Mataró.

2.4.- Defugir de les iniciatives individuals

La tradició catalana és la de les explotacions familiars agràries. Explotacions formades pel pare, mare, fills, avis, tiets concos, etc. tots ells treballant a l'explotació. En l'actualitat, tot i que el risc empresarial continua sent de la família, moltes d'elles a l'explotació hi treballa el cap i alguna altre persona de la família en el millor del casos. A la vegada la complexitat comercial s'ha incrementat i tothom, fins i tot els pagesos, com es lògic, aspiren en lo possible a disminuir el seu horari laboral.

Això ens porta a pensar que cal fomentar iniciatives col·lectives en forma de cooperativa o d'altre tipus de societat familiar, o no, per tal de diversificar les funcions que tota empresa té: producció, manipulació, promoció i comercialització. La complexitat del mercat exigeix especialitzar-se, tenir capacitat per detectar la demanda del consumidor tant en el tipus de producte com en la presentació, cal pensar en publicitat, etc. Exemples d'això, entre d'altres, en son la cooperativa CORMA de planta ornamental de Premià de Dalt

i la cooperativa de Palafolls en comercialització de productes hortícoles. En el cas d'una empresa familiar tenim exemples com Cultius Roig de Premià de Dalt en la producció de plantes ornamentals en especial geranis i BLECAMP una empresa del Baix Llobregat formada per tres germans que conreen unes 30 ha. d'horta casi totes elles en arrendament i que a més de comercialitzar producció en fresc (escaroles, enciams, bledes ...) fan quarta gamma amb bosses d'amanida i amb bosses de bledes. Comercialitzen bàsicament en grans superfícies entre elles El Corte Inglés i utilitzen com a distintiu de garantia la marca: "Producte Fresc del Parc Agrari del Baix Llobregat"

2.5.- Assumir el paisatge agrari també com un recurs comercial

Parlar de paisatge en els espais agraris periurbans, no ha de posar nerviós al sector agrari. Els ciutadans de l'entorn perirural d'aquests espais volen gaudir del paisatge, exigeixen una determinada imatge. Per contra pels pagesos moltes vegades un arbre, un marge amb vegetació creu que li és un destorb. Donem-li la volta al conflicte. El paisatge a més de ser un valor cultural reflexa de l'acció de l'home al llarg del anys i de la reacció de la natura sobre aquesta acció, es també un recurs que cada vegada s'explota més en determinats sectors turístic. Per sector agrari és sense cap dubte, també, un recurs a explotar tant des de la perspectiva agronòmica com a reservori d'insectes útils per la producció integrada i ecològica, com des de la perspectiva comercial. Un paisatge agradable, ordenat, ... possiblement tindrà unes produccions sanes i

podrà oferir productes de qualitat i amb seguretat alimentària. Les coses no son, les coses es perceben. La realitat és la percepció que es té.

Un paisatge com el de l'Espai Rural de Gallecs on volen introduir el conreu de mongeta del ganxet, si ho saben explotar, ha de ser la millor mongeta perquè està en un entorn agradable que fins i tot es permeten fer un concert de música clàssica a l'ermita de Santa Maria de Gallecs al vell mig del camps de conreu, tal com han fet aquest darrer cap de setmana.

Tenir cura del paisatge agrari periurbà, que la societat ens exigeix, que qualsevol plantejament sostenible del territori ens hi aboca indefectiblement, ha de convertir-se pel sector agrari en una oportunitat comercial. Però, alerta, parlar de mantenir el paisatge, de tenir-ne cura va no ha de suposar momificar l'espai agrari per mantenir allò que molts urbanistes, paisatgistes, polítics, gestors diversos del territori, en diuen mantenir l'agricultura tradicional. El paisatge agrari ha estat quelcom dinàmic i aquest dinamisme no s'ha de perdre.

Permeteu-me que insisteixi en el que ja he dit fa un moment: 1) S'han de preservar el valors, però desenvolupar les funcions. 2) No hi ha espai agrari sense pageses i pagesos.

2.6.- Fomentar, crear i utilitzar estructures de serveis i suport a les empreses agràries

Una empresa agrària moderna ha de cercar estructures de serveis i suport que facin possible optimitzar millor els recursos propis i obtenir major rendibilitat. Aquestes estructures de serveis venen donades per empreses o equips, cooperatius o no, de gent dedicada a la poda, a l'oferta de serveis de

maquinària pels tractament fitosanitaris, per llaurar, per escampar fems, de suport al transport de mercaderies, a la compatibilitat, etc.

Un servei que cal potenciar al màxim són les Agrupacions de Defensa Vegetal, les ADV, que cal professionalitzar. Tot i mantenint el control per part dels propis pagesos, aquestes han d'actuar com a consultories especialitzades on el tècnics han de cobrar sous dignes que evitin que les ADV es converteixin en escoles de pràctiques per tècnics recentment llicenciats i que quan en saben es col·loquen en empreses del sector. Cal que el pagès entengui que el problema no és que el tècnic cobri massa segons el seu criteri, sinó si el que cobra respon als beneficis que gaudeix amb el suport del seu assessorament.

Malament quan en una ADV o una cooperativa el debat fonamental és el que cobren els tècnics o gerents, i no que s'ha de fer perquè el que facin ajudi al soci a millorar les seves rendes. Quan aquest tipus de debat és reiteratiu i quasi la única preocupació que suscita forts debats en les assemblees d'aquestes organitzacions, es millor que tanquin. Ni el tècnic o gerent no estarà content i per tant no rendirà i buscarà un altre lloc de treball, ni el pagès tindrà

gaire futur, ja que basa la seva actuació empresarial fonamentalment en l'estalvi i no en la generació de rendes.

2.7.- Cercar valors afegits a la producció

El sector agrari periurbà, tal com és recomana a tota empresa, ha de diversificar per cercar els valors afegits que ofereix la ubicació privilegiada que té al estar en un entorn urbà amb una important demanda de consum.

Diversificar oferint junt a producció en fresc, productes de quarta gamma o amb presentacions diferenciades. Apropar l'oferta al consumidor, mitjançant una marca i una cadena de botigues pròpies i/o en franquícia (un exemple es Àrea Guissona per productes ramaders o Fruï'ts per fruita i verdura). Una xarxa de restaurats propis o aliens però que ofereixen produccions d'aquestes zones periurbanes fent cuina de temporada, etc. Cal posar-hi imaginació però, no s'ha de renunciar a gaudir de rendes generades per valors afegits que es gaudeixen fora del sector.

I sent més agosarats, ¿perquè no fer el que ja fa temps fan cooperatives d'Holanda per exemple, com és produir fora del país i penetrar en nous

mercats? ¿Perquè no produir, per exemple al Marroc o Tunísia i comercialitzar productes agrícoles a Europa? ¿No ho fan pagesos d'Holanda mitjançant les seves cooperatives?. No ho fa la indústria?, perquè no nosaltres?. Seria una altre fórmula de cercar valors afegits i de revaloritar els nostres espais agraris periurbans.

2.8.- Delegar la gestió de l'entorn a un ens gestor

Finalment com a vuitè i darrer factor extern, faig referència a la necessitat de que el sector delegui la gestió de l'entorn a un ens gestor que tingui la visió global de l'espai agrari periurbà com agroecosistema, es a dir com un conjunt que ha de funcionar el més harmònicament possible, fent que tendeixi a la sostenibilitat. Un ens que tingui cura de la qualitat de l'aigua, de la vigilància del camps, de la millora de la xarxa de camins, de la neteja de l'entorn, de l'entorn natural (flora i fauna), en definitiva del paisatge, que com ja he dit, a més de tenir un valor cultural i una funció ambiental, és un recurs agronòmic i també comercial.

Aquest ens gestor, que ha d'actuar sempre conjuntament amb el sector agrari i les administracions, també ha de ser el dinamitzador de l'espai agrari periurbà. I com és ben conegut, proposem com a model de gestió el del Parc Agrari o Rural, sense negar evidentment altres models però que ara per ara no han sorgit.

Arribat aquest punt, permeteu-me tornar a l'inici de la meva exposició recordant que per fer possible que l'espai agrari periurbà tingui futur calen actituds

personals, col·lectives i institucionals positives, tant per part del propi sector agrari com de les administracions, la local i autonòmica especialment, però també de l'estatal i l'europea.

El que importa avui no és determinar qui s'identifica amb la preservació del espais agraris periurbans; sinó saber on s'adopten les decisions que afecten a l'espai agrari, i quina és l'actitud real del que diu identificar-se davant de situacions extremes com la pressió urbanística o la construcció d'una infraestructura. Però també quina és l'actitud del sector agrari com emprenedor, com a persones que aposten, és a dir, que arrisquen pel futur. I en aquests risc la administració local i autonòmica hi tenen també, molt a fer.

No demanem que es facin més del que fan per l'indústria, pels serveis, pel turisme, però que no s'oblidin de l'espai agrari periurbà. Des de la ICEA mitjançant les diverses seccions hem aportat el nostre gra de sorra, possiblement cal que ens apliquem més en els propers anys en defensa del sector agrari i en concret de l'espai agrari periurbà.